

ALESSANDRO MANZONI • Nişanlılar

I Promessi Sposi

© Önsöz: Jonathan Keates, "Introduction", *Manzoni: The Betrothed*,
Everyman's Library, 2013.

© Sonsöz: Bruce Penman, "Introduction", *The Betrothed*,
Penguin Classics, 1972.

İletişim Yayınları 2373 • İletişim Klasikleri 104

ISBN-13: 978-975-05-2036-5

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Emrah Serdan, Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Francesco Hayez, "Öpücük", 1859

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ümran Küçükislamoglu, Berk Cankurt

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ALESSANDRO MANZONI

Nişanlılar

I Promessi Sposi

ÇEVİREN *Necdet Adabağ*

JONATHAN KEATES'İN ÖNSÖZÜ
VE BRUCE PENMAN'IN SONSÖZÜYLE

ALESSANDRO FRANCESCO TOMMASO MANZONI 7 Mart 1785 tarihinde İtalya'nın birleşmesi öncesi Milano Dükalığı'nda dünyaya geldi. Babası feodal lordların soyundan gelen Don Pietro'ydü. Annesi Giulia edebiyatla ilgili bir kadındı; büyükbabası Cesare Beccaria, Lombardiya Aydınlanması'nın önemli üyelerinden biriydi. Çocukluğu önce Somaschi tarikatının San Bartolomeo ve Sant'Antonio okullarında geçti, daha sonra Longone Yatılı Okulu'na girdi ve burada diplomat Giulio Visconti ve Kont Federico Confalonieri'yle arkadaş oldu. Annesiyle babası Manzoni gençken ayrılmış ve Giulia sevgiliyle Paris'e taşındı; genç Manzoni, okulu tamamladıktan sonra babasının yanına döndü. Gençlik yıllarını, ailenin Caleotto isimli malikânesinde Milanolu aristokrat ve burjuvalarla eğlenerek geçirdi. Annesinin sevgili Carlo Imbonati'nin de ısrarlarıyla Paris'e gitmeye nihayet razı olduysa da, annesinin yanına gidemeden Carlo Imbonati öldü. Manzoni'nin ilk eserlerinden biri Imbonati için yazdığı "In morte di Carlo Imbonati" (Carlo Imbonati'nin Ölümü) isimli şiir oldu. Annesiyle Place Vendome'a taşındılar. Babasını 1806 yılında kaybeden Manzoni, ertesi yıl annesinin pek çok gelin adayı arasından Enrichetta Blonde'l'e âşık oldu. Aile Boulevard des Italiens'e yerleşti. Enrichetta'nın Katolik inancı, Manzoni'de bir inanç krizine neden oldu. Paris'te bir törenle resmî olarak yeniden Katolik olan Manzoni, 1810'lardan itibaren *Imni Sacri* adını verdiği ilahiler yazdı. Seküler şiirleri arasında Napoléon için yazdığı "Aprile 1814" (Nisan 1814), İtalyanları Avusturya hükûmesine karşı ayaklanmaya çağran Rimini Bildirgesi'nin adından esinlenerek yazdığı "Il proclama di Rimini" (Rimini Bildirgesi) gibi eserler vardır. Edebiyat ve dil üzerine çeşitli denemeler kaleme alan Manzoni, aynı zamanda oyun yazarlığı da yaptı. *Nişanlılar* isimli romanı ilk olarak 1827 yılında yayımlandı. 1833 yılında karısı Enrichetta'yı kaybetti; arkasından "1833 Noeli" şiirini yazdı. *Nişanlılar* romanını yeniden yazdı; kitabın "Quarantana" adıyla bilinen son hali, 1840 yılında yayımlandı. 1848 olaylarının coşkusuyla siyasi şiirlerinin olduğu bir derleme çıkardı. 1860'ta Vittorio Emanuele II tarafından krallık senatörü ilan edildi. Garibaldi'yle tanıştı ve İtalyancanın birleştirilmesini üstlenen heyette görev aldı. Bu konu üzerine yazdığı makaleleri *Dell'unità della lingua e dei modi di diffonderla* (Dilin Birleşmesi ve Nasıl Yayılacağı) isimli bir eserde topladı. Alessandro Manzoni, 1873 yılında San Fedele Kilisesi'nin merdivenlerinden düşerek yaralandı ve sağlığı yıl boyunca kötüleşti. 22 Mayıs günü 88 yaşında hayata gözlerini yumdu. San Marco Kilisesi'nde resmî bir cenaze töreniyle son yolculuğuna uğurlandı ve kalabalık bir kortej eşliğinde Milano'daki Cimitero Monumentale'ye defnedildi. Giuseppe Verdi, ölümünün birinci yılını anmak üzere "Requiem" eserini besteledi. Manzoni bugün tıpkı Dante Alighieri gibi İtalyancanın ve İtalyan edebiyatının "kurucu baba"larından biri sayılır.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	15
ÖNSÖZ	
<i>NIŞANLILAR ÜZERİNE</i> / JONATHAN KEATES	27

Nişanlılar

SONSÖZ	
<i>NIŞANLILAR'A GİRİŞ</i> / BRUCE PENMAN	667

- Nişanlılar'ın elyazmasının ilk sayfası.
- Nişanlılar'ın 1842'de yapılan ikinci baskısının kapağı.

24 Aprile 1821.

I

Cy. 1.

Il Conte 2.

~~Il Conte 2.~~
~~Il Conte 2.~~
~~Il Conte 2.~~
~~Il Conte 2.~~

Del mio 24 luglio di anno 1821
 che l'Altra che per far dei
 citare un tratto di molti di
 l'Altra a mezzogiorno, dopo aver
 formati sui fianchi per esser
 più giusti l'ingombro grande,
 affiora alla fine da destra
 e sopra il monte veduto e
 sopra una bella aduna tutta
 a sinistra per la strada, e in
 la parte del terreno sopra che
 si può vedere a quel punto il luogo
 che si chiama Torre

**Francesca Gonin'in Nişanlılar için
yaptığı çizimler:**

- Lucia (sol üstte).
- Renzo Tramaglino (sol altta).
- Como Gölü'nden bir manzara (sağ üstte).
- "Adsız" (sağ altta).

I

Como Gölü'nün, kesintisiz uzayan iki sıradağ arasında dağların girinti ve çıkıntılarına göre koylar ve körfezler oluşturarak güneye yönelen kolu, sağda bir dağlık burun ile solda geniş bir kıyı arasında birdenbire daralır ve yatağında akan bir nehir biçimini alır. Burada iki kıyuyu birleştiren köprü bu değişikliği daha da belirginleştirip gölün bittiğine, Adda Nehri'nin yeniden başladığına işaret eder gibidir. Ne var ki, daha sonra gene kıyuların birbirinden uzaklaştığını, suların yayılıp yeni yeni körfez ve koylar oluşturduğunu ve Adda'nın yeniden göle dönüştüğünü görürüz. Üç büyük derenin birikintisinden oluşan kıyı şeridi, bitişik iki dağın eteğinde yer alır. Bu dağlardan biri San Martino, öteki ise Lombardia ağzıyla Resegone'dir. Gerçekten de Resegone, yan yana gelen tepelerinden ötürü zirvede testere ağzını andırır. Öyle ki, bu dağ, ona karşıdan, örneğin, kuzeye dönük Milano surları üzerinden bakıldığında, o geniş dağlık alandaki adı daha az bilinen doğal şekilli dağlardan bu özelliğinden ötürü ilk bakışta ayırt edilir. Kıyı uzunca bir süre hafif ve sürekli bir eğimle yükselir. Sonra iki dağın biçimine ve suyun akışına göre küçük tepelere, dar vadilere, dik yamaçlara ve platolara ayrılır. Sellerin kıyıda oluşturduğu deltaların böldüğü dağ etekleri çakıl taşlarıyla ve kayalarla doludur. Sonra tarlalar, bağlar, villalar, kır evleri ve kimi yerlerde dağa doğru uzanan or-

manlar başlar. Bu yerleşim alanlarının en önemlisi olan ve çevreye de adını veren Lecco, köprüden az uzakta, gölün kenarındadır. Suyun yükseldiği zamanlarda gölün içinde kalır. Bugünün büyük ve kentleşmeye başlayan kasabasıdır Lecco. Anlatacağımız olayların geçtiği sıralarda bu merkez, önemli bir kasaba ve aynı zamanda bir kaleydi. Bir komutanı ağırlama onurunu ve İspanyol askerlerinin yerleşik bir askerî garnizonuna sahip olma ayrıcalığını taşıyordu. Bu askerler yörenin kadınlarına ve kızlarına yol yordam gösterirken, zaman zaman kimi kocaların ve babaların sırtlarını sıvazlayıp, onları pohpohlamaktan geri kalmazlar; yaz biterken bağlara dağılıp üzümleri talan ederek köylülerin bağbozumundan doğacak yorgunluklarını azaltmış olurlardı. Bu topraklardan ötekilerine, kayalıklardan kıyıya, bir tepeden ötekine uzanan, dahası, uzanmakta olan dik ya da yatık patika yollar vardır. İki duvar arasına sıkışıp kalmış bu yollardan başımızı kaldırdığımızda kimi zaman bir parça mavi gök ya da bir dağın tepesinden başka bir şey göremezsiniz; kimi zaman ise bu yollar etrafı açık tepelerde yer alır. Buradan bakıldığında, görüş alanınız bazen geniş, bazen dar alanlara yayılır; ama dar olsun, geniş olsun buralar varsıl alanlardır; her yanda yeni yeni şeyler görürsünüz; o geniş alanlar, baktığımız yöne göre, dönüşümlü olarak göze çarpan ya da gözden kaybolan, dikkat çeken ya da silinip giden alanlara göre değişen, farklı farklı manzaralar sunarlar insana. Burada bir parçası, orada öteki parçası, öte yanda suyun o engin ve değişken yüzünün yol alan uzantısı vardır. Bu uçta gölün bittiğini, daha doğrusu, birbirine giren dağlar arasında kaybolduğunu; öte yandan, gözümüzün önünde birer birer açılan ve kıyıda köylerle birlikte suya yansıyan dağlar arasından gölün uç verdiğini ve genişlediğini görürsünüz. Sonra nehrin kolu görünür. Daha sonra göl ve ardından kendisine eşlik eden ve giderek alçalıp kendisi gibi ufukta kaybolan dağlar arasından kıvrıla kıvrıla uzayıp giden nehir görünür gene. Böylesine çeşitli manzaraları izlemek için durduğunuz yer, her yanıyla size güzel bir görüntü sunar. Eteklerinde gezindiğiniz dağ, attığınız her adımda farklı görüntüler içine girer: Doruklar, uçurumlar ve kıvrım kıvrım olan dağ insanı şaşırtır. İlk bakışta tek zirveli gibi görünen tepe birden, çok zirveliye dönüşür. Az önce suya

yansıyan şey, biraz sonra tepenizde beliriverir. O kıvrımlı eteklerin tatlılığı ve sıcaklığı, var olan yabancıllığı hoş bir biçimde yumuşatır ve manzaraların güzelliğine güzellik katar.

Yukarıda sözü edilen köylerden birinin papazı olan Don Abbondio 1628 yılının 7 Kasım günü akşamüstü bu yollardan birinden yavaş yavaş yürüyerek bir gezintiden evine dönüyordu. Bu köyün adına ve bu kişinin soyadına, ne burada ne başka bir yerdeki el yazmalarında rastlanmıştır. Don Abbondio sakin bir şekilde duasını okuyordu ve bazen bir sureden ötekine geçerken, işaret olsun diye sağ elinin işaret parmağını sayfaların arasına koyarak kitabı kapatıyor, sonra o elini, arkasında tuttuğu diğer elinin içine koyup önüne bakıyor ve patikada ayağına takılan çakıl taşlarını duvarın dibine doğru fırlatarak yoluna devam ediyordu. Arada bir başını kaldırıp boş boş etrafı izliyordu. Gözlerini karşısında yükselen dağın artık gölgede kalmış kesimine dikiyor, güneşin, arkasından battığı karşıdaki dağın yarıklarından süzülen ışınlarının, çıkıntılı yüzeylerde oluşturduğu kırmızımtırak, irili ufaklı lekelere bakıyordu. Don Abbondio yeniden dua kitabını açmış, başka bir parça okuyarak patikanın dönemecine gelmişti. Bu dönemece her geldiğinde yaptığı gibi gözlerini kitaptan kaldırıp ileriye baktı. Dönemeçten sonra patika, yaklaşık altmış adım boyunca düz devam ediyordu ve sonra “Y” şeklinde ikiye ayrılıyordu. Sağdaki patika, dağa doğru yükselip kiliseye uzanıyordu. Soldaki ise vadideki bir sel yatağına iniyordu. Buradaki duvar insanların ancak kalçalarına kadar yükseliyordu. İki patikanın iç duvarları bir köşede birleşmek yerine, bir sokak mihrabında son buluyordu. Mihrabın üzerine uzun, uçları sivri, kıvrık kıvrık bazı şekiller çizilmişti. Bu şekiller, onları çizenin amacına ve yöre halkının inanışına göre, cehennem ateşini betimliyordu. Alevlerin yanında, tanımlanması olanaksız başka şekiller de vardı. Bunlar Araftaki ruhlarla benzetiliyordu. Kiremit renkli ruhlar ve alevler, yer yer boyası silinmiş, gri bir zemin üzerine çizilmişti.

Patikayı dönen rahip, alışageldiği üzere bakışlarını sokak mihrabına yöneltince, hiç beklemediği ve görmek de istemeyeceği bir şeyle karşılaştı. İki patikanın birleştiği yerde, karşı karşıya iki adam duruyordu. Bunlardan biri, bir bacağı dışarı sarkmış, diğer

bacağı ise yolun zeminine basar bir vaziyette, alçak duvarın üzerinde ata binmiş gibi oturuyordu. Arkadaşı duvara yaslanmış, kollarını göğsünde kavuşturmuş, ayakta duruyordu. Kılık kıyafetleri, tavırları ve rahibin durduğu yerden ayırt edilebilen özellikleri, bunların ne tür insanlar olduğu hakkında kuşkuya yer bırakmıyordu. Her ikisinin de başlarında, sol omuzlarına düşen, ucunda büyük bir ponpon bulunan, yeşil birer file vardı. Filenin altından, alınlarına düşen bol saçlı birer perçem gözüktüyordu. Uzun bıyıklarının uçları kıvrıktı, parlak deriden kemerleri vardı ve bu kemerlere ikişer silah asılıydı. Göğüslerinde kolye gibi duran barutla dolu birer boynuz sallanıyordu. Geniş ve bol pantolonlarının cebinden birer bıçak sapı görünüyordu. Bellerinde büyük, parlak, pirinçten işlemeli kını olan birer kılıçları vardı. Tüm bunlar ilk bakışta bu adamların birer zorba olduklarını gösteriyordu.

Bunlar, günümüzde tamamen ortadan kaybolmuş; bir zamanlar Lombardia'da çok görülmüş; kaynağını tarihin derinliklerinden alan bir tür insanlardı. Şimdi bu insanlar hakkında bilgisi olmayan okurlara, onların temel özelliklerine, ayaklanmaları bastırma çabalarına ve tükenmek bilmeyen direnişlerine ilişkin yeterli bir bilgi verebilecek kimi gerçek olayları anlatalım.

1583 yılının 8 Nisanı'nda, Sicilya'nın büyük amirali ve rahibi, Milano Valisi, İmparator II. Filippo Cattolica'nın Genel Kaptanı, İtalya'daki Katolik hükümdarlığının yüce generali, Burgeto Kontu, Avola Markizi, Terranuova Dükü, Castelvetro Prensi, Don Carlo d'Aragon Beyefendi, Milano kentinin haydutlar ve serseriler *neniyle geçmişte yaşadığı ve halen yaşamakta olduğu dayanılmaz sefaleti öğrenince, onlara karşı bir buyruk yayımlar. Herhangi bir işi olmayan ya da işi olup da o işi yapmayan; ücretli ya da ücretsiz olarak birtakım şövalyelere, beyefendilere, memurlara, tüccarlara destek ya da yardım amacıyla ya da başkalarına tuzaklar hazırlamak için yamananların, yerli ya da yabancı olsunlar*, bu buyruk kapsamına girdiğini, haydut ve serseri olarak değerlendirilmeleri gerektiğini ilan eder. Tüm bu kişilere altı gün içinde ülkeyi terk etmeleri gerektiğini buyurur; buyruğa karşı gelenlerin hapse gireceğini bildirir ve buyruğun uygulanması için güvenlik güçlerine olağandışı geniş ve tarifsiz yetkiler verir. Fakat, sözü geçen Ekselans, er-

tesisi yıl 12 Nisan'da, bu kentin her şeye karşın, eskisi gibi yaşama-ya devam ettiğini, adaletsizlikte de en ufak bir değişiklik olmadığını ve sayılarında azalma olmayan haydutlarla dolu olduğunu görünce, daha şiddetli ve daha dikkate değer bir buyruk yayımlar. Bu buyrukta, var olanların yanı sıra şu hüküm de yer alır:

“İster bu kentten olsun, ister başka bir kentten, herhangi bir suç işlediği kanıtlanmasa bile iki tanık aracılığıyla zorba olduğu ya da bu ismi taşıdığı bilinenler, başka hiçbir suçu olmasa da yalnızca ‘zorba’ adını taşıdıkları için, sözü geçen yargıçların hepsi ya da biri tarafından, sorgulama sırasında ipe gidebilir ya da işkenceye uğrayabilirler... Ayrıca herhangi bir itirafta bulunmasalar bile, yukarıda belirtildiği üzere yalnızca haklarında oluşan ‘haydutluk’ fikri ve ismi nedeniyle üç yıl süreyle savaş gemilerinde kürek çekmeye mahkûm edilebilirler. Tüm bunlar ve değinilmeyen diğer hükümler, Ekselansları’nın, buyruklarına herkesin uyması yönündeki beklentisinde ne denli kararlı olduğunu ortaya koymaktadır.”

Böylesine saygın bir Ekselans’ın öylesine güçlü ve kararlı bu tür buyruklarda anlatım bulan sözlerini duyunca, yalnızca bu sözlerin yaratacağı gürültüyle, tüm haydutların sonsuza dek ortadan kaybolduğunu düşünenler olacaktır. Ne var ki, ne ondan daha az yetkili, ne de ondan daha az unvanla donatılmış bir beyefendinin tanıklığı bizi tam tersine inanmaya zorlamaktadır. Bu beyefendi, Castiglia Başrahibi, Majestelerinin baş odacısı, Frias kentinin Dükü, Haro ve Castelnuovo Kontu, Velasco Hanedanı’nın ve Lara’nın yedi prensinin veliahtı ve Milano Devleti’nin Valisi vs. olan Juan Fernandez de Velasco Beyefendi’dir. 1593 yılının 5 Haziran günü, o da zorbaların, serserilerin ne büyük zarar ve felakete yol açtıklarının ve bu tür bir insan topluluğunun iyi insanlar üzerinde yaptığı çok kötü etkinin tamamen bilincinde olarak, adalet duygusuyla, kendinden öncekinin tehditlerini ve buyruklarını aşağı yukarı yineleyerek; zorbaların, altı gün içinde ülkeyi terk etmelerini yeniden buyurur. Sonra, 1598 yılının 23 Mayıs’ında, *bu kentte ve devlette, bu tip insanların (haydutlar ve serserilerin) sayısının gittikçe artmakta olduğunu, ayrıca başları ve koruyucularından, yardım alacaklarına ilişkin duydukları sonsuz güvenle gece gündüz kasıtlı yaralama, adam öldürme, soygun ve diğer suçların işlendiğini üzülerək öğ-*

renince aynı çarelere yeniden başvurur; ama bu kez tıpkı bir türlü iyileşmeyen hastalıklarda yapıldığı gibi, ilacın dozunu artırır. Dolayısıyla, bu buyruğun herhangi bir hükmüne karşı gelenler, kesinlikle bağışlanmayacak; Ekselansları'nın öfke ve gazabına uğrayacaktır. Sözlerine, "Bu son ve kesin uyarıdır," diye noktayı koyar.

Fakat, Fuentes Kontu, Milano Devleti'nin Yüzbaşısı ve Valisi olan Don Pietro Enriquez de Acevedo Beyefendi, kendince haklı gerekçelerle, bunu yeterli bulmaz. *Haydut sayısının çokluğu nedeniyle bu kentte ve devlette yaşanan korkunç durumu tamamen öğrenince, 5 Aralık 1600'de, haydutların kökünü kurutmak için, o da çok ciddi tehdit ve gözdağı içeren yeni bir buyruk yayımlar. Bu buyruğun tüm kararlılıkla ve hiçbir bağışlama umuduna yer vermeksizin mutlaka uygulanacağını kesin bir dille anlatır.*

Ne var ki, bu kişinin dolap çevirmekteki becerisini, büyük düşmanı IV. Henry'ye karşı düşman yaratmadaki başarısını burada gösteremediğini kabul etmek gerekir. Çünkü, bu noktada, tarih gösteriyor ki, Savoia Düku'nü söz konusu krala karşı silahlandırmayı başarmış; krala bir kentten fazla bir yeri kaybettirmiş ve Biron Düku'ne karşı suikast düzenleyip onun kellesini almayı bilmiş olmasına karşın, haydutlarla başa çıkamamıştır. Çünkü 1612 Eylülü'nde haydut tohumunun filizlenmeyi sürdürdüğü kesindir.

O gün, Hynojoza Markizi, soylu insan, vali vs., Don Giovanni de Mendoza Beyefendi bu tohumu kökünden sökmeyi ciddi olarak düşündü. Bu amaçla kraliyetin resmî matbaacıları olan Pandolfo ve Marco Tullio Malatesti'ye, düzeltilmiş ve şiddeti artırılmış olan buyruğu basılmak üzere gönderdi. Böylece haydutları yok edecekti. Ne var ki, bu haydutlar 1618 yılının 24 Aralık'ında, Feria Düku, vali vs. unvanlarına sahip Senyör Don Gomez Suarez de Figueroa Beyefendi'den aynı darbeyi daha şiddetli bir şekilde yiyecek kadar yaşadılar. Haydutların hiçbiri ölmemiş olduğundan, egemenliğindeki topraklarda Don Abbondio'nun gezintisinin gerçekleştiği Cordovalı Gonzalo Fernandez Beyefendi 5 Ekim 1627'de, yani o unutulmaz olaydan bir yıl, bir ay, iki gün önce, bu buyruğu yeniden düzeltmek ve duyurmak zorunda kaldı.

Bu son duyuru değildi. Daha sonrakilerden söz etmek istemiyoruz. Çünkü bu, hikâyenin geçtiği dönemin sınırlarını aşmak an-

lamına gelir. Yalnızca, ikinci defa vali olan Feria Dükü, Saygıdeğer Beyefendi'nin, en büyük hainliklerin haydut denen kimselerden geldiğini ifade ettiği, 13 Şubat 1632 tarihli bir duyurusuna işaret edeceğiz. Bu bize, sözünü ettiğimiz yıllarda haydutların henüz var olduğunu doğrulamaya yetmektedir.

Yukarıda betimlenen iki kişinin orada birilerini beklemek için durdukları gün gibi ortadaydı. Fakat Don Abbondio'yu asıl rahatsız eden şey, bunların bazı davranışlarından, beklenenin kendisi olduğunu anlamasıydı. Çünkü Don Abbondio'nun orada belirmesiyle birlikte her ikisi de bir anda başlarını kaldırarak daha önceden anlaşmış olduklarını belli eden bir hareketle onun yüzüne bakmışlardı. Ata binercesine duvarın üstüne oturmuş olanı, bacağını duvarın üstünden çekerek ayağa kalkmıştı; diğeri ise yaslandığı duvardan ayrılmış, ikisi birden papaza doğru yürümeye başlamışlardı.

Don Abbondio, dua kitabını, sanki okuyormuşçasına önünde tutarak, hareketlerinden bir anlam çıkartmak için kitabın üstünden onlara bakıyordu ve tam karşısına geldiklerini görünce bir anda binlerce düşüncenin saldırısına uğradı. Derhal haydutlarla kendisi arasında, herhangi bir çıkış yolu olup olmadığını düşündü ve hemen arkasından yanıtın 'hayır' olduğunu fark etti. Kimi güçlü kişilere, kimi kin tutanlara karşı bir kabahat işleyip işlemediğini düşündü çarçabuk ama bir şey bulamadı. O karışık düşüncelerin içinde bile vicdanının rahat olması onu biraz yatıştırıyordu. Ama haydutlar, kendisine gözlerini dikmiş, yaklaşıyorlardı. Sol elinin işaret parmağı ile orta parmağını, düzeltmek ister gibi yakasının içine soktu; bu iki parmağını boynunda gezdirirken ağzını eğip, başını arkaya çevirdi ve göz ucuyla olabildiğince geriye görmeye çalışarak birilerinin gelip gelmediğine baktı ama kimseyi göremedi. Duvarın üzerinden tarlalara doğru bir bakış fırlattı, kimse yoktu; gideceği yola baktı, gene kimse yoktu. Haydutlar dışında! Ne yapacaktı? Geriye mi dönecekti? Bunun için zaman yoktu. Tabanları yağlamak ise, "Beni takip edin" demekle eşanlamlıydı ya da daha kötüsüydü. Tehlikeyi savuşturamayacağını anlayınca, onun üstüne gitti. Çünkü o belirsizlik anları onun için öylesine acı vericiydi ki, o anları kısaltmaktan başka bir şey istemiyor-

du. Adımlarını hızlandırdı ve daha yüksek sesle, dua kitabından bir ayet okudu. Olabildiğince sakın ve neşeli görünmeye çalıştı ve gülümseyebilmek için elinden geleni yaptı. Bu iki haydutun karşısına geldiğinde içinden, “Dananın kuyruğu şimdi kopacak,” dedi ve durdu. İki adamdan biri gözlerini Don Abbondio’ya dikerek, “Sayın Peder,” dedi.

Don Abbondio gözlerini, bir rahlenin üstündeymişçesine elleri arasında açık tuttuğu kitaptan kaldırarak, “Buyurun!” diye yanıt verdi.

“Yarın Renzo Tramaglino ile...” derken, öteki haydut sözü aldı; bir saygısızlığa yeltenen astına karşı üstünlüğünü kanıtlamak istencesine tehdit edici ve öfkeli bir sesle konuşmaya başladı: “Yarın, Renzo Tramaglino ile Lucia Mondella’nın nikâhlarını kıyacakmışsınız, öyle mi?”

Don Abbondio titreyen bir sesle, “Yani, şey...” diye yanıtladı. “Yani... Siz beyefendiler dünya işlerinden anlarsınız ve bu işlerin nasıl yürüdüğünü en iyi sizler bilirsiniz. Zavallı rahip hiçbir şeye karışmaz. Onlar kendi aralarında işi pişirirler; sonra da... sonra da bir bankadan para çekmeye gider gibi bize gelirler ve biz... biz rahipler sadece halka hizmet eden emir kullarıyız.”

Haydut, rahibin kulağına buyurgan, sert bir ses tonuyla, “İyi öyleyse,” dedi. “Bu nikâh asla kıyılmayacak, ne yarın, ne de başka bir gün asla.”

“Ama sayın baylar,” dedi Don Abbondio, sabırsız birini ikna etmek isteyen biri gibi, hoşgörülü ve kibar bir tavırla. “Ama sayın baylar, benim yerimde olsanız! Benim elimde olsaydı... Benim cebime giren bir şey yok...”

Haydut, Don Abbondio’nun sözünü keserek, “Lütfen, sayın Peder! Bu, konuşularak çözümlenecek bir şey değil. Öyle olsaydı siz, bizi kafaya alırdınız. Sizi uyarıyoruz... Biz ötesini bilmeyiz, bilmek de istemiyoruz... Bizi anlıyorsunuz, değil mi?” dedi.

“Fakat siz, sayın beyefendiler, son derece adaletli, son derece mantıklıdır...”

Bu kez, o ana kadar konuşmamış olan diğer haydut lafa karıştı ve şöyle dedi: “Bakın, bu nikâh kıyılmayacak, yoksa...” Bu arada okkalı bir küfür savurduktan sonra konuşmasını sürdürdü:

“Nikâh kıyacak olan pişman olmayacak, çünkü pişman olmaya zamanı kalmayacak ve...” Bir küfür daha savurdu.

İlk konuşan haydut yeniden konuşmaya başladı: “Sus, sus! Sayın rahip yaşamayı seven bir insandır ve biz de aklını başına toplaması koşuluyla ona kötülük yapmak istemeyen beyefendileriz. Bu arada patronumuz Saygıdeğer Don Rodrigo Beyefendi, size içten saygılarımı sunuyor.”

Bu isim Don Abbondio'nun beyninde fırtınalı bir gecede çakan, nesnelere bir an için ve belli belirsiz aydınlatan bir şimşek etkisi yarattı ve korkusunu artırdı. İçgüdüsel olarak öne doğru saygıyla eğildi ve “Keşke, ne yapacağımı bir çıtılsaydınız!” dedi.

Haydut, kaba ve yabancı bir gülümsemeye yine Don Abbondio'nun sözünü kesti ve “Yaa, biz mi size öğreteceğiz! Hem de sizin gibi Latince bilen birine?” dedi. “Siz her şeyi bilirsiniz. Her şeyden önemlisi, kendi iyiliğiniz için, size yaptığımız bu uyarı ile ilgili ağzınızdan tek kelime kaçırmayın, yoksa... mmm... o nikâhı kıymış kadar olursunuz. Neyse, Don Rodrigo'ya sizin adınıza ne söylememizi istersiniz?”

“Saygılarımı...”

“Daha açık konuşun!”

“Daima onun emrinde olacağımı.” Bunları söylerken ne demek istediğini kendisi de bilmiyordu. Gerçekten söz mü veriyordu, yoksa yağcılık mı yapıyordu? Ayırt edemiyordu. Haydutlar, bu sözü en ciddi anlamıyla algıladılar ya da en azından öyle göründüler.

Oradan ayrılmak üzereyken, içlerinden birisi, “İyi akşamlar,” dedi. Birkaç dakika öncesine kadar onlardan kurtulmak için bir gözünü bile feda edebilecek olan Don Abbondio, şimdi konuşmayı ve pazarlığı uzatmak ister gibiydi. Her iki eliyle kitabı kapatarak, “Baylar...” diye söze başladı. Fakat haydutlar duymazlıktan gelecek, rahibin geldiği yöne doğru, ne olduğunu söyleyemeyeceğim açık saçık bir şarkı tutturarak yürümeye başladılar. Zavallı Don Abbondio, büyülenmiş gibi çaresizlik içinde ağzı açık, kalakaldı. Sonra, dizleri tutulmuş gibi bir ayağını diğerinin önüne beceriksizce atarak o iki yoldan evine doğru gidene yöneldi. Kişiliği ve yaşadığı zamana ilişkin bilgileri verdiğimizde, içinden neler geçirdiği daha iyi anlaşılacaktır.

Don Abbondio, (okur bunu çoktan anlamıştır) aslan yürekli biri olarak doğmamıştı. Daha küçük bir çocukken, o devirde, dişsiz ve tirnaksız bir hayvan olmanın en kötü durum olduğunu öğrenmek zorunda kalmıştır. Gene de güçlülere yem olmak gibi bir eğilimi olmamıştır. Ülkesindeki hukuk düzeni, kendi halinde, zararsız insanı, başkalarına korku salacak bir kozu yoksa, hiçbir şekilde korumuyordu. Ne var ki, bu durum, kişilere dönük şiddete karşı yasaların ve cezaların olmadığı anlamına gelmiyordu. Tam tersine, yasa bolluğundan geçilmiyordu. Suçlar tek tek sayılmış ve en ufak ayrıntısına kadar tanımlanmıştı. Cezalar çılgıncasına aşırıydı ve buna rağmen herhangi bir somut olay için yetersiz kaldığında, yasa koyucunun kendisi ve yüzlerce uygulayıcısının takdiri ile cezalar artırılabilirdi. Yargılama usulleri ise mahkûmiyete hükmederken, yargıcın önüne çıkabilecek her türlü engeli ortadan kaldıracak şekilde düzenlenmişti. Haydutlara karşı yayımlanan buyruklardan, yukarıda alıntı yaptığımız bölümler, bunların ufak bir kısmını, ancak aynı zamanda en çarpıcı örneğini oluşturmaktadır. Tüm bunlara karşın, dahası büyük ölçüde tüm bunlardan ötürü, hükümetler değiştikçe yeniden yayımlanan ve şiddeti artırılan bu buyruklar, onları kaleme alanların güçsüzlüğünün abartılı bir şekilde doğrulanmasından başka bir işe yaramıyordu. Alınan sonuç ise temelde, ürkek ve zayıfların zorbalardan çektikleri işkencenin artmasına, zorbaların hile ve kurnazlıklarının büyümesine neden oluyordu. Ceza dokunulmazlığının buyrukların müdahale edemediği ya da ortadan kaldıramadığı kökleri vardı. Bu şekilde düzenlenmişti. Örneğin, sığınma yerlerinin dokunulmazlığı vardı. Bu yerler kimi zaman özellikle görmezden gelinerek ya da sözde tepkilerle karşı çıkılıp fiilen desteklenen ve ayrıcalıklı sınıflar tarafından çıkar hesapları nedeniyle korunan yerlerdi. Buyrukların tehdit ettiği ve aşağıladığı, ancak kaldıramadığı dokunulmazlık kalkanı arkasına gizlenen kişiler, kendilerini korumak ve ayakta kalabilmek için doğal olarak, her tehdiye ve aşağılamaya karşı yeni önlemler almak zorunda kalırlardı. Gerçek durum buydu ve şiddet gösterenleri bastırmak için doğrudan buyruklar çıkarıldığında, bu kişiler, buyrukların yasakladığı şeyleri yapmaya devam edebilmenin yollarını arıyorlardı. Zorbalara karşı atılan her adım kolaylıkla

engellenebiliyordu; kendi gücü ve koruması olmayan iyi insanlar sonuçta eziyet çekiyordu. Çünkü, buyruklar suçları engellemek ya da suçluları cezalandırmak için herkesi denetim altında tutmak amacıyla, bireylerin her davranışını her türlü yasa uygulayıcısının keyfi idaresine bırakıyordu. Ne var ki, suç işlemeden önce polislerin ayak basmaya cesaret edemeyecekleri bir konağa ya da manastıra zamanında kapağı atabilmek için gereken önlemleri almış olanlar ya da hiçbir önlem almaksızın bir üniforma taşıyarak güçlü bir ailenin çıkarlarını korumayı üstlenen biri, her şeyi yapmakta serbestti ve o buyrukların çıkardığı gürültüye gülüp geçebiliyordu. Bu buyrukları uygulatmakla görevli kimselerin bazıları doğuştan ayrıcalıklı sınıftandı. Kimileri ise ayrıcalıklı sınıfa dostları aracılığıyla bağlıydılar. Bunlar ve ötekiler, eğitimlerinden, çıkarlarından, gelenek ve törelerinden ötürü birtakım ayrıcalıklara dört elle sarılmış olduklarından, köşelere asılan kâğıt parçalarıyla ilan edilen genelgelerin hatırı için bu ayrıcalıklarını feda etmeye yanaşmıyorlardı. Buyrukları bizzat uygulayanlara gelince: Bunlar, kahramanlar kadar girgin, rahipler kadar saygılı ve şehitler kadar özverili olmayı göze alan kişiler de olsalar, sonuçta bu işi gerektiği biçimde kotaramayacakları belliydi. Çünkü, bunlar düzene uydurmaya çalıştıkları insanlara göre sayıca azdı ve sözüm ona buyrukları uygulatmakla görevli olanlar tarafından yalnız bırakılma olasılıkları da vardı. Ayrıca, bu tipler genellikle, o dönemin en aşağılık ve işe yaramaz tipleriydi. Yaptıkları, üzerlerine korku saldıkları var-sayılanlar tarafından bile alçaklık olarak nitelendiriliyordu. Sanları bir hakaret sayılıyordu. Bu nedenle yaşamlarını tehlikeye atmak ve umutsuz bir girişimde bulunmak yerine, hareketsiz kalmaları, dahası, güçlü kişilerle işbirliği içine girmek ve her şeye karşın sahip oldukları lanet yetkilerini ve güçlerini tehlikeli olmayan durumlarda ortaya koymak; zayıf, korumasız insanlara eziyet etmek ve baskı kurmak için saklamaları çok doğaldı. Zarar vermek isteyen ya da her an zarar görmekten korkan insanlar, doğal olarak yanlarına yandaş ve arkadaş ararlar. O sıralarda bireylerin sınıflar içinde birleşme, yeni sınıflar oluşturma ve ait oldukları sınıfta iktidar olma eğilimleri son derece yaygındı. Din adamları dokunulmazlıklarını, soylular ayrıcalıklarını, askerler bağışlıklarını genişletme ve

daha etkin kılma konusunda gözünü dört açmış, tetikte bekliyordu. Tacirler ve zanaatkarlar loncalara ve tarikatlara kaydoluyorlardı, hukukçular kendi aralarında birlik kuruyorlar ve doktorlar da bir meslek kuruluşu oluşturuyorlardı. Bu küçük oligarşik grupların her birinin kendine özgü bir gücü vardı. Bireyler bu küçük örgütlenmeler içinde kendi yetileri ve becerileri ölçüsünde, birçok kişinin bir araya gelerek oluşturduğu gücü, kendi çıkarına kullanma olanağı buluyorlardı. Bireylerin en dürüstleri yalnızca kendilerini savunmak için; kurnazlar ve yasa tanımazlar ise, kendi kişisel olanakları yeterli olmadığı için alçaklıklarını en uç noktalara götürmek ve cezasız kalmak için bu örgütlenmelerden yararlanıyorlardı. Ne var ki, bu çeşitli örgütlerin güçleri birbirine eşit değildi. Özellikle, kırsal kesimde bir grup haydut ve ailesel gelenekleri nedeniyle ya çıkarları doğrultusunda ya da zorla, kendilerini efendilerinin kulu kölesi gibi görmeye alışık ve zorunlu duyumsayan bir bölük köylü nüfusun üzerinde egemen olan varıl ve zorba soylular, buldukları yerde başka hiçbir gücün karşı koyamayacağı bir iktidar sağlamışlardı.

Ne soylu ne varıl; dahası hiç de yürekli olmayan bizim Don Abbondio, akli erer ermez, kendisini, o toplumun içinde, birçok demir çömlekle birlikte yolculuk etmek zorunda kalan pişmiş topraktan bir çömlek gibi duyumsuyordu. Bu nedenle, büyüklerinin isteklerine uyup rahip olurken oldukça mutluydu. Doğruyu söylemek gerekirse, kendisini adadığı görevinin gereklerini ve soylu erkeklerini pek fazla düşünmemişti. Rahat bir yaşam sürdürmek; saygın ve güçlü bir sınıfa mensup olmak, ona rahip olmak için yerinden fazla iki neden gibi görünmüştü. Ne var ki, herhangi bir sınıf, bireyi bir noktaya kadar korur ve güvenliğini sağlar. Hiçbir sınıf, bireyi kendi özel düzenini oluşturma zorunluluğundan alıkoymaz. Sürekli kendi rahatını düşünen Don Abbondio, çok çaba harcamak ya da bir parça da olsa meslek sorumluluğundan doğacak tehlikeleri göze alarak, sınıfının kendisine sunduğu yararları elde etmek derdinde olan biri değildi. Kurmak istediği düzeninin temelinde tüm karlılıkları görmezden gelmek ve görmezden gelemediğini de kabullenmek vardı. Çevresinde oluşan anlaşmazlıklarda zorunlu olarak tam bir yansızlık sergiliyordu. Bunlar genellikle,

din adamları ile laikler, askerlerle siviller, soylularla soylular, dahası iki köylü arasında yalnızca laf atmaktan doğan; yumruk ya da bıçaklamayla sona eren anlaşmazlıklardı. İki kişi arasındaki uyumsuzlukta bir tarafı tutmak zorunda kaldığında, daha güçlü olanın yanında yer alırken, sonrasını da düşünerek ötekine, istemeden kendisine karşı olduğunu göstermeye çalışırdı. Bunu yaparken de sanki o kişiye, “Günah benden gitti. Güçlü olan sen olsaydın senin tarafını tutardım” der gibiydi. Zavallı adam zorbalardan uzak durarak onların geçici ve kaprisli edepsizliklerini örtbas etmiş; daha gözü dönmüş ve kararlı gelenleri alttan alıp idare etmiş; yolda karşılaştığı en aşağılık insanların karşısında eğilip, bükülüp, komiklik yapıp onlardan bir gülümseme koparmış ve böylece altmış yılını, hiçbir büyük fırtına yaşamaksızın geçirmeyi başarmıştı. Fakat onun da kendince bazı kusurları yok değildi. Sürekli sabır gösteren biri olması, başkalarını fazlaca haklı görmesi, sessizce yutulan onca acı lokma, onda öylesine kolay kolay silinmeyen izler bırakmıştı ki, zaman zaman bunlardan birazını dışa vurup içini dökme- se, sağlığı bundan kesinlikle zarar görürdü. Ama dünyada kötülük yapamayacaklarını çok iyi bildiği insanlar da olduğu için Don Abbondio, bazen onlara içini dökebiliyor, uzun süre bastırduğu sıkıntılarını dışa vurabiliyor ve ara sıra haksızca bağırıp çağırıp rahatlıyordu. Ayrıca davranışlarına kendisi gibi çeki düzen vermeyen insanların katı bir eleştiriydi; ancak bu eleştirilerini, uzak da olsa, herhangi bir tehlike gördüğünde esirgemeyi biliyordu. Zarar görenler, en azından önlem almayanlardı. Öldürülenler her zaman karanlık işlerin adamlarıydı. Kendi düşüncelerini bir zorbaya karşı savunmaya kalkıp da bozguna uğrayanlarda, Don Abbondio her zaman bir haksız yön bulurdu. Bu onun için pek zor olmazdı; çünkü bir tarafa haklı, öteki tarafa haksız demek için haklılık ile haksızlık hiçbir zaman öyle kesin bir çizgiyle birbirinden ayrılmamıştı. Böylece, sadece bir tarafın haklı olması olası değildir. Tüm bunların ötesinde Don Abbondio, kendilerini tehlikeye atarak ezene karşı ezilenin hakkını savunan tarikat kardeşlerine karşı hep cephe almıştı. Onların yaptıkları, başa gelebilecek belaları peşinen satın almak ve arı kovanına çomak sokmak demektir. Ayrıca bunun, kutsal görevin saygınlığı zararına din dışı işlere burnunu sokmak an-

lamına geldiğini savunurdu. Daima birebir ya da küçük bir toplulukta olmasına dikkat ederek, kendilerini ilgilendiren bir konuda aşırı alınganlık göstermeyen bu kişilere ateşli vaazlar verirdi. Sonra çok tuttuğu bir sözü vardı ki, bu konular hakkındaki konuşmaları o sözle bağlardı: “Başkalarının işine burnunu sokmayan bir beyefendi hiçbir zaman zor durumda kalmaz.”

Şimdi benim yirmi beş okurum, kendisine anlatılanlardan sonra o korkunç yüzlerin ve o küfür dolu sözlerin yarattığı korkuyu; boş yere korkutmamakla tanınan birinin tehdidini; uzun yılların didinmesiyle, sabırla sağlanan ve bir anda altüst olan dingin bir yaşam düzenini ve nasıl geri alınabileceğini bilmeden attığı o adım karşısında, bu zavallı adamın durumunu bir düşünsünler bakalım. Tüm bu düşünceler küplere binmiş Don Abbondio'nun kafasında dönüp duruyordu. “Keşke Renzo'ya usulünce bir 'hayır' deyip onu başımdan savabilsem ama olmaz, mutlaka nedenini soracaktır ve Tanrı aşkına, ben ona ne yanıt verebilirim? Zaten o da bir bela; kendisine dokunulmadıkça kuzu gibidir ama, biri ona karşı çıkmak isterse... Yandı! Hem sonra, aklını o kızla bozmuş. Deliler gibi âşık Lucia'ya. Yapacak başka bir şeyleri yokmuş gibi birbirlerine âşık olmaya kalkıyor, zavallı bir beyefendiyi içine ittikleri zor duruma aldırıyorlar hiç. Ah zavallı başım! Bakın, o iki adam nasıl da önüme çıkıp bana kafa tuttular. Bana ne canım! Evlenmek isteyen ben miyim? Neden Renzo yerine benimle konuştular ki? Durun hele. Zaten hep iş isten geçtikten sonra aklım başıma gelir. Keşke onlara meselelerini gidip Renzo ile halletmelerini söyleseydim...” Ama bu noktada, kötülere yardım etmemiş olmaktan duymuş olduğu pişmanlığın daha büyük bir kötülük olduğunun farkına vardı ve düşüncelerini, huzurunu bozan o diğer kişiye çevirdi. Don Rodrigo'nun yüzünü ve ününü tanımaktan başka, onunla bir ilgisi olmamıştı. Sadece birkaç kez yolda karşılaştığında, çenesiyle göğsüne ve şapkasının ucuyla yere degecek kadar eğilerek ona selam vermişti. Alçak sesle iç çekip gözlerini göğe kaldırarak yaptıklarına beddua edenlere karşı onun itibarını birçok kez koruması gerekmişti. Bu nedenle yüzlerce kez, onun saygıdeğer bir şövalye olduğunu söylemişti. Ama o anda içinden, Don Rodrigo için diğer insanlar tarafından kullanıldığını hiç duymadığı birçok kö-

tü sıfatı arka arkaya sıralıyordu. Bu düşüncelerin kargaşası içinde köyün öteki ucundaki evinin kapısına vardığında, elinde tutmakta olduğu anahtar hızla kilide soktu, kapıyı açtı, içeri girdi, özenle kapıyı tekrar kilitledi ve kendini güvenilir bir sırdaşın yanında bulmanın heyecanıyla, Perpetua'nın akşam yemeği için masayı hazırlamakta olduğundan kuşku duymadığı salona doğru yönelerek hemen, "Perpetua! Perpetua!" diye seslendi. Herkesin anladığı gibi Perpetua, Don Abbondio'nun hizmetçisiydi. Efendisini seven, sadık, duruma göre boyun eğmeyi ya da buyurmayı bilen, efendisinin gittikçe sıklaşan homurdanmalarını ve çocukça davranışlarını zaman zaman hoşgörülle karşılayan ve kendininkilerinin de efendisi tarafından hoş görülmesini sağlayan, bir rahibin hizmetçisi olabilmek için gereken yasal yaşı¹ aşmış bir hizmetçiydi. Kendisine sorulacak olursa, tüm taliplerini reddettiği için bekardı. Arkadaşlarının dediğine bakılırsa, onu isteyebilecek bir Tanrı'nın kulu çıkmamıştı bugüne dek.

Perpetua, Don Abbondio'nun en sevdiği şarap şişesini masadaki her zamanki yerine koyarken, "Geliyorum," diye yanıtladı ve ağır ağır yürümeye başladı. Fakat daha salonun eşiğine bile gelmemişti ki, Don Abbondio öylesine yalpalayarak, öylesine donuk bir bakışla ve öylesine buruşmuş bir yüzle salona girdi ki, başına gerçekten olağandışı bir şeyler geldiğini ilk bakışta bulgulamak için Perpetua'nın usta gözlerine gerek yoktu.

"Aman Tanrım! Neyiniz var sayın efendim?"

Don Abbondio kendisini soluk soluğa koltuğa bırakarak, "Bir şey yok, bir şey yok," diye yanıtladı.

"Nasıl? Bir şey yok mu? Beni kandırmaya çalışmayınız! Durumunuzdan haberiniz yok sizin. Mutlaka çok önemli şeyler olmuş."

"Ah, Tanrı aşkına! Bir şey yok diyorsam, ya bir şey yoktur ya da söyleyemeyeceğim bir şey vardır."

"Bana bile söyleyemeyeceğiniz bir şey olabilir mi? Peki sizin sağlığınızla kim ilgilenecek? Size kim akıl verecek?..."

"Aman Tanrım, susun ve bırakın sofrayı hazırlamayı! Bana şarabımdan bir kadeh verin, yeter."

---

1 Trento din adamları kurulunun kararına göre, kadınların, bir rahibin evinde hizmetçilik yapabilmeleri için en az kırk yaşında olmaları gerekirdi - ç.n.

Perpetua kadehi doldurdu ve sadece ısrarla beklediği güvenin gösterilmesinin bir ödülü olarak verecekmış gibi elinde tutmayı sürdürdü ve “Siz benden, bu sözlerinize inanmamı mı bekliyorsunuz?” dedi.

Don Abbondio, “Ver onu, ver onu bana,” diyerek titreyen eliyle kadehi aldı ve içindeki şarabı ilaç içer gibi bir anda midesine indirdi.

Ellerini beline koymuş, dirseklerini öne doğru çevirmiş, sanki efendisinin sırnını gözlerinden çekip çıkartmak ister gibi gözlerini gözlerine dikerek, karşısında dimdik durarak, “Tamam, öyleyse ben de gider sağa sola sorarım,” dedi.

“Tanrı aşkına! Tutun çenenizi. Bu bir ölüm kalım meselesi.”

“Ölüm kalım meselesi ha!”

“Evet, ölüm kalım meselesi.”

“Çok iyi bilirsiniz ki, bana güvendiğiniz ve bir sır verdiğiniz zaman ben ağzımı açmam!”

“Bravo! Her zamanki gibi...”

Perpetua yanlış yola girdiğini fark etti ve derhal ses tonunu değiştirerek heyecanlı ve acıma uyandıran bir sesle, “Sayın efendim,” dedi. “Ben size daima sevgi duydum ve şimdi bir şeyler öğrenmek istiyorsam, bu sizin iyiliğiniz içindir; çünkü dileğim size yardım etmek, size güzel fikir vermek ve içinizi rahatlatmaktır.”

Aslında belki de en az Perpetua’nın öğrenmeye can attığı kadar, Don Abbondio da acı veren bu sırnını açıklamak istiyordu. Bu yüzden Perpetua’nın yeni ve art arda gelen ısrarlarına gittikçe zayıf bir şekilde karşı çıktıktan ve ağzından hiçbir şey kaçırmayacağına dair defalarca yemin ettirdikten sonra, sonunda, büyük çekincelerle ve birçok yakınmanın ardından ona talihsiz olayı anlattı. O adamları gönderen kişinin korkunç ismini söyleme sırası geldiğinde, Perpetua’nın yeni ve daha görkemli bir yemin etmesi gerekti. Don Abbondio o ismi söyledikten sonra, aynı zamanda hem buyurgan hem de yalvaran bir hareketle ellerini kaldırıp, derin bir iç çekerek kendisini koltuğun arkasına bıraktı.

“Vay be!” diye bağırdı Perpetua. “Vay namussuz herif, vay, Tanrı korkusu yok mu bu adamda?”

“Susacak mısınız? Yoksa beni ateşe mi atmak istiyorsunuz!”

“Ah! Burada yalnızız, bizi kimse duyamaz. Peki, şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz, sayın efendim?”

“Şuna bakın!” dedi Don Abbondio, sinirli bir sesle. “Bana ne güzel fikir veriyor! Bana ne yapacağımı soruyor. Ne yapacağımı, ben! Sanki başı dertte olan oymuş da, onu kurtarmak bana düşüyormuş gibi.”

“Fakat! Size naçizane fikrimi verecektim ama...”

“Ama ne? Dinliyorum.”

“Benim görüşüme göre, madem ki herkes başpiskoposumuzun aziz ve yiğit bir insan olduğunu ve kimseden korkmadığını söylüyor. Kendileri, bir rahibi korumak için o zorbalardan birinin karşısına dikilip bize yardım... yani diyecektim ki ve diyorum ki, ona güzel bir mektup yazsanız ve neler olduğunu anlatsanız...”

“Susacak mısınız? Susacak mısınız? Bunlar zavallı bir adama verilecek fikirler mi? Benim beynime tabancayı dayadıklarında Tanrı korusun, başpiskopos beni kurtarabilir mi sanıyorsunuz?”

“Tabanca dayamak bayram şekeri dağıtmaya benzemez. Bu köpekler her havladıklarında ısıracak olsalardı, halimiz yamandı. Bense her zaman, dişini göstermesini ve kendisini saydırtmasını bilene saygı duyulduğunu görüyorum. Ama siz hiçbir zaman haklılığınızı ortaya koymadınız. Şunu anladık ki, biz sustukça herkes bir bir gelip... İzin verin de söyleyeyim... Bizi...”

“Lütfen susun!”

“Hemen susuyorum. Ama şurası kesindir ki, milletin gözü önünde, biri, her fırsatta ceketini kapıya asarsa...”

“Susun lütfen. Şimdi bu saçmalıkları dinlemek istemiyorum.”

“Tamam. Bu gece düşünürsünüz, ama bu arada kendinizi üzmeyin, sağlığınıza zarar vermeyin, bir lokmacık olsun bir şeyler yiyin.”

“Düşüneceğim,” diye yanıtladı homurdana homurdana Don Abbondio. “Kesinlikle düşüneceğim, düşünmek zorundayım.” Kalktı ve konuşmasını sürdürdü: “Hiçbir şey yemek istemiyorum. Benim istediğim başka. Bunun benim sorunum olduğunu biliyorum. Ama neden böyle şeyler hep beni bulur?”

“En azından şu yudumu da yuvarlayın,” dedi Perpetua, kadehi doldururken. “Biliyorsunuz, bu midenizi düzene sokar.”